

Grzegorz Jędro, Paweł Czechowski

**INTENSYWNY PRZELOT RYBITWY BIAŁOSKRZYDŁEJ
CHLIDONIAS LEUCOPTERUS WIOSNĄ 2007 ROKU
NA ZIEMI LUBUSKIEJ**

**Intensive passage of the White-winged Tern *Chlidonias leucopterus*
in Lubuska Land in the spring 2007**

Wiosną 2007 roku w miesiącach maj i czerwiec zanotowano intensywny przelot rybitwy białoskrzydłej *Chlidonias leucopterus* na Ziemi Lubuskiej. W tych dwóch miesiącach (do 10 czerwca) zanotowano łącznie 28 grupek rybitw o łącznej liczebności około 3170 ptaków. Nie można wykluczyć, że obserwacje dużych stad rybitw białoskrzydłych w PN Ujście Warty dotyczyły tych samych ptaków. Średnia wielkość obserwowanych stadek, pomijając duże zgrupowania z PN Ujście Warty, wyniosła 32 osobniki ($N = 24$). Pierwsze przelotne rybitwy zauważono już 1 maja, ostatnie ptaki stwierdzono 10 czerwca. Nasilenie wędrujących ptaków miało miejsce 13 maja (9 grupek w 7 miejscach). Większość obserwacji dotyczyła ptaków przemieszczających się. Największe zgrupowanie, liczące około 1200 ptaków, zanotowano 15.05. w Parku Narodowym Ujście Warty. Poniżej przedstawiono liczebność i miejsca obserwowanych stad w poszczególnych dniach. Po obserwacjach, innych niż autorów notatki, w nawiasach podano nazwiska obserwatorów (patrz podziękowania). Nie wykorzystano późno-czerwcowych (po 10 czerwca) obserwacji z PN Ujście Warty, ponieważ mogły one dotyczyć ptaków tam gniazdujących.

1.05.2007

120 os. – Park Narodowy Ujście Warty (Ł. Borek)

13.05.2007

1 ad. – Zb. Raduszec k. Krosna Odrz. (pow.)

110 ad. – Zb. Dychów k. Krosna Odrz. (pow.)

6 ad. – Odra koło Nietkowa (pow. zielonogórski)

18 ad. – Odra koło Brodów (pow. zielonogórski)

11 ad, 30 ad. i 35 ad. – Odra koło Kłopotu (pow. ślubicki)

50 os. – PN Ujście Warty (K. Drab)

15 os. – Warta w Skwierzynie (pow. międzyrzecki) (K. Drab)

14.05.2007

47 ad., 36 ad., 7 ad., 3 ad. i 2 ad. – Odra koło Kłopotu (pow. ślubicki)

30 ad. – Odra koło Rąpic (pow. ślubicki) (T. Krzysków)

50 os. – stawy koło Gościkowa (pow. świebodziński) (M. Mleczak)

15.05.2007

1200 os. – PN Ujście Warty (Z. Kajzer)

14 ad. – Odra koło Cigacic (pow. zielonogórski)

16.05.2007

2 ad. – Odra koło Radnicy (pow. Krosno Odrz.)

17.05.2007

6 ad. – Odra koło Cigacic (pow. zielonogórski)

18.05.2007

21 ad. – Odra koło Brodów (pow. zielonogórski)

9 ad. – Zb. Dychów k. Krosna Odrz. (pow.)

22.05.2007

150 os. – PN Ujście Warty (Ł. Ławicki, M.. Jasiński)

26.05.2007

500 os. – PN Ujście Warty (Ł. Ławicki, Z. Kajzer)

7.06.2007

2 ad. – rez. Młodno koło Cybinki (pow. ślubicki)

8.06.2007

300 os. – PN Ujście Warty (Ł. Ławicki)

10.06.2007

400 os. – PN Ujście Warty (Ł. Ławicki, S. Rubacha, O. Krystek)

Rybitwa białoskrzydła jest nielicznym gatunkiem lęgowym w kraju, głównie w części środkowej i wschodniej (Tomiałoć i Stawarczyk 2003). W woj. lubuskim jej lęgi stwierdzono w Parku Narodowym Ujście Warty, gdzie gniazduje regularnie, maksymalnie do 100 par (Jermaczek et al. 1993, Tomiałoć i Stawarczyk 2003). Ponadto gniazdowanie odnotowano w dolinie Warty pod Świerkocinem w roku 2005 (T. Krzyśków, P. Czechowski). W okresie wędrówek do lat 80. XX wieku poza lęgowiskami była gatunkiem notowanym rzadko i w niewielkiej liczbie. W następnych latach, wraz ze wzrostem liczebności populacji lęgowej, przelot stał się bardziej obfity, szczególnie na wschodzie kraju. Na zachodzie przelot jest słabszy a na północy Polski rybitwa ta nadal jest gatunkiem rzadkim (Sikora et al. 1994, Tomiałoć i Stawarczyk 2003, Kajzer et al. 2005). Przelot wiosenny trwa od trzeciej dekady kwietnia do pierwszej dekady czerwca ze szczytem w pierwszej lub drugiej dekadzie maja (Tomiałoć i Stawarczyk 2003). W niektóre lata przelot może być bardzo intensywny i nabiera charakteru nalotu. Jeden z bardziej obfitych nalołów, który objął niemal cały kraj miał miejsce w roku 1997. Szczyt przelotu miał miejsce w trzeciej pentadzie maja. W okresie tym w kilku miejscach w kraju stwierdzono zgrupowania liczące po kilka tysięcy osobników a maksymalnie zanotowano 5700 ptaków 12.05. na Stawach Przygodzickich (Błaźniak et al. 1997, Tomiałoć i Stawarczyk 2003).

Na Ziemi Lubuskiej do końca lata 80. poza rez. Słońsk, gdzie odnotowano pierwsze legi, gatunek ten obserwowany był jedynie dwukrotnie wiosną: 1 ad. w 1981 roku nad Wartą koło Santoka (pow. gorzowski) i 2 ad. na stawach koło Trzciela (pow. międzyszycki) w roku 1985 (Jermaczek et al. 1995). W następnych latach do roku 2004 łącznie zanotowano co najmniej 7 stwierdzeń na terenie całego woj. lubuskiego (Czechowski et al. 2004). Najliczniej w roku 1997 czyli w czasie dużego nalotu, który objął prawie cały kraj. W okresie tego nalotu maksymalne stado liczące około 80 ptaków widziano w dolinie Odry pod Nową Solą (Czechowski et al. 2004). Jedynie w rez. Słońsk obserwowano zgrupowania liczące około 1000 osobników (Tomiałojeć i Stawarczyk 2003). Po roku 2004 zanotowano już tylko pojedynczą obserwację w dolinie Odry koło Cybinki (dane własne).

Szczyt obserwacji opisywanego przelotu rybitw miał miejsce w trzeciej pentadzie maja, czyli podobnie jak w czasie nalotu w roku 1997 (Tomiałojeć i Stawarczyk 2003). Był to najbardziej obfity przelot, jaki zanotowano do tej pory na Ziemi Lubuskiej (Jermaczek et al. 1995, Tomiałojeć i Stawarczyk 2003, Czechowski et al. 2004). Liczniejszy niż zwykle przelot zaowocował także stwierdzeniem lęgowych rybitw białoskrzydłych na nowym stanowisku poza PN Ujście Warty. 30 par stwierdzono w dolinie Odry pod Ślubicami (Czechowski et al. w przygotowaniu).

Swoje dane udostępnili: Łukasz Borek, Karol Drab, Michał Jasiński, Zbigniew Kajzer, Olga Krystek, Tomasz Krzyków, Łukasz Ławicki, Mariusz Mleczak, Sławek Rubacha. Wszystkim im serdecznie dziękujemy.

LITERATURA

- BLAŻNIAK W., DUCZMAL B., KACZMAREK R., KAWIŃSKI W., MATYSIAK M., PIECZYŃSKI S., RADZISZEWSKI M., ZAWADZKI P. 1997. Masowy przelot rybitw białoskrzydłych (*Chlidonias leucopterus*) na Stawach Przygodzickich. Orlik 28: 13-15.
- CZECHOWSKI P., BOCHEŃSKI M., JĘDRO G., KAJZER Z., RUBACHA S., SIDELNIK M., WĄSICKI A. 2004. Rzadkie gatunki ptaków obserwowane w województwie lubuskim w latach 1990-2004. Not. Orn. 45: 251-236.
- JERMACZEK A., CZWAŁGA T., KRZYŚKÓW T., STAŃKO R. 1993. Ptaki Kostrzyńskiego Zbiornika Retencyjnego w okresie lęgowym w latach 1990-1992. Przegl. Przynr. 4, 2: 21-40.
- JERMACZEK A., CZWAŁGA T., JERMACZEK D., KRZYŚKÓW T., RUDAWSKI W., STAŃKO R. 1995. Ptaki Ziemi Lubuskiej: monografia faunistyczna. Wyd. Lubuskiego Klubu Przyrodników, Świebodzin.
- KAJZER Z., GUENTZEL S., JASIŃSKI M., SOŁOWIEJ M. 2005. Rzadkie ptaki obserwowane w latach 1999-2003 na Pomorzu Zachodnim. Not. Orn. 46: 89-104.
- SIKORA A., MEISSNER W., SKAKUJ M. 1994. Rzadkie gatunki ptaków obserwowane nad Zatoką Gdańską w latach 1983-1989. Not. Orn. 35: 207-243.
- TOMIAŁOJĆ L., STAWARCZYK T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”, Wrocław.

Summary

In the spring 2007 in May and June an intensive passage of the White-winged Tern *Chlidonias leucopterus* was recorded in Lubuska Land. Altogether there were 28 groups which counting approximately 3170 birds. The first terns were sighted on the 1st May, the last ones on 10th June. The passage was most intensive on 13th May (9 groups at 7 locations). Maximum sighting in the Warta Estuary National Park had been 1200 individuals. This passage was so far the most abundant invasion of this species in Lubuska Land.

Paweł Czechowski

OBSERWACJA JASKÓŁKI RUDAWEJ *CECROPIS DAURICA* NA ZIEMI LUBUSKIEJ

Sighting of the Red-rumped Swallow *Cecropis daurica* in Lubuska Land

Dnia 30.07.2007 prowadząc obserwacje ptaków na Zb. Dychów koło Krosna Odrz. (pow.) w woj. lubuskim obserwowano dorosłą jaskółkę rudawą *Cecropis daurica*. Ptaka dwukrotnie wypatrzoneo w dużym, mieszanym stadzie dymówek *Hirundo rustica*, i oknówek *Delichon urbicum* oraz jerzyków *Apus apus*. Zgrupowanie żerowiskowe ptaków liczyło około 3000 osobników. Ptaka zauważono w trakcie przeglądania stada przez lunetę i następnie udało się go śledzić przez około pół minuty, po czym po nagłym zwrocie zgubił się wśród innych ptaków. Po około godzinnym poszukiwaniu jaskółkę udało się ponownie krótko zaobserwować. Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej.

Podczas krótkotrwałej obserwacji udało się zauważyć zestaw cech umożliwiający oznaczenie gatunku. Wielkością i pokrojem ptak nie wyróżniał się od dymówek. Cały spód ciała wraz z podgardlem jasny. Plecy, skrzydła i wierzch głowy czarniawe. Jasny kuper, szyja i kark. Kuper z wyraźnym rudym nalotem widocznym szczególnie dobrze przy zwrotach. Rudy nalot także na karku. Lotki i sterówki czarne.

Jaskółka rudawa występuje w południowej Europie, Azji oraz w Afryce: Maroku i Afryce równikowej i wschodniej (Cramp 1988). Populacja europejska, łącznie z Turcją oceniana jest na 100-430 tys. par lęgowych. Najlicniejsze populacje występują na Półwyspie Iberyjskim, Turcji i Grecji. W większości krajów wykazano trend wzrostowy lub stabilny (BirdLife International 2004). Poza areałem lęgowym obserwowana